

สู่ความวางใจ

ธุรกิจไทยเคารพสิทธิมนุษยชน

ปัจจุบัน ความจำเป็นที่ภาคธุรกิจจะต้องมีความรับผิดชอบต่อในการเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับกันทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อภาครัฐปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองให้ภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสิทธิของบุคคลและชุมชน ในขณะเดียวกันภาคธุรกิจก็ต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อดังกล่าว ซึ่งหลักการ UNGP ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

หากภาคประชาสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน องค์กรเอกชน ชุมชนท้องถิ่น จะได้รับรู้ เข้าใจ ใช้ประโยชน์จากหลักการ UNGP สามารถเข้าถึงการเยียวยาที่รวดเร็วเป็นธรรม ใฝ่ระวัง และเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่แล้ว ก็จะช่วยลดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการดำเนินธุรกิจและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ร่วมสร้าง TRUST

- T**ransparency ความโปร่งใส
- R**esponsibility ความรับผิดชอบ
- U**niversality ความเป็นสากล
- S**ustainability ความยั่งยืน
- T**hailand ในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6-7
120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพฯ 10210

สายด่วนร้องเรียน: 1377

02 141 3800, 02 141 3900

ร้องเรียน: help@nhrc.or.th

www.nhrc.or.th/businessandhumanrights

02 141 1931, 02 141 3881

TRUST

สู่ความวางใจ ธุรกิจไทยเคารพสิทธิมนุษยชน

บทบาทของภาคประชาสังคม
เพื่อให้ธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชน ตามหลักการ UNGP

รู้จัก เข้าใจ ใช้ประโยชน์

หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ

UN Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGP

ที่มาและความสำคัญของหลักการ UNGP

ในปี ค.ศ. 2011 องค์กรสหประชาชาติ ได้รับรอง “หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ” (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) หรือ “หลักการ UNGP” ที่มีเนื้อหาระบุถึงหน้าที่ของภาครัฐและความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชน

หลักการ UNGP ตั้งอยู่บนเสาหลัก 3 ประการ คือ

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Protect)

หมายถึงหน้าที่ของรัฐที่จะคุ้มครองมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนของภาคธุรกิจ รวมถึงรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ

การเคารพสิทธิมนุษยชน (Respect)

หมายถึงความรับผิดชอบต่อธุรกิจที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนโดยหลีกเลี่ยงการกระทำที่ละเมิดหรือมีส่วนร่วมในการสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

การเยียวยา (Remedy)

หมายถึงการที่ผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจสามารถเข้าถึงการแก้ไข เยียวยา ฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ ทั้งกลไกตามกระบวนการยุติธรรมและอื่น ๆ

สิทธิมนุษยชนคืออะไร

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีมาแต่กำเนิด และความเสมอภาคที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สีผิว ภาษา เผ่าพันธุ์ หรือสถานะอื่นใด

ประเทศไทยเป็นภาคีสถิติสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน 7 ฉบับ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ประกันว่าสิทธิต่าง ๆ ต่อไปนี้จะได้รับการคุ้มครอง ไม่มีการละเมิดภายในประเทศหรือในเขตอำนาจรัฐ ได้แก่

- 1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- 2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- 3) สิทธิเด็ก
- 4) สิทธิสตรีที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ
- 5) สิทธิคนพิการ
- 6) การห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และ
- 7) การห้ามการทรมาน การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้มีได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด หากแต่สนับสนุนและพึ่งพาซึ่งกันและกัน

รูปแบบที่ธุรกิจอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

ทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจสามารถส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนได้ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ผ่านมา พบว่าธุรกิจได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ เช่น การใช้แรงงานบังคับ การใช้แรงงานเด็ก การทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย การขาดสิทธิในการรวมตัวและเจรจาต่อรอง การเลือกปฏิบัติ การก่อกวนภาวะที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ การทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม การค้ามนุษย์และการเอาเปรียบแรงงานข้ามชาติ การไม่อำนวยความสะดวกหรือจ้างงานคนพิการ เป็นต้น

หน้าที่ของภาครัฐและความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชน

- **หน้าที่ทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายและกฎหมาย** รัฐต้องประกันว่า นโยบายและกฎหมายที่มีอยู่เพียงพอในการให้ภาคธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชน ไม่เป็นอุปสรรคและเอื้อให้ภาคธุรกิจสามารถเคารพสิทธิมนุษยชนได้ ตลอดจนให้มีแนวปฏิบัติสำหรับภาคธุรกิจ และเมื่อเกิดผลกระทบ ให้มีแนวทางในการแก้ไข
- **การประกอบธุรกิจในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง** รัฐจำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติสำหรับธุรกิจ เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนสนับสนุนกำกับดูแล และบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- **นโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ** ต้องมีความสอดคล้องกัน รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในการทำความเข้าใจความร่วมมือระหว่างประเทศและสนธิสัญญาต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชน

- ให้มีคำประกาศนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนว่าบุคลากรภายในองค์กร คู่ค้า และฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน
- จัดให้มีกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) ที่ระบุความเสี่ยง การป้องกัน การบรรเทาผลกระทบ และกำหนดหน่วยรับผิดชอบเมื่อเกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน
- มีกระบวนการเยียวยาเมื่อเกิดผลกระทบจากการกระทำหรือมีส่วนร่วมในการกระทำที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจมีหน้าที่ในการจัดให้มีกลไกการเยียวยาที่รวดเร็วและเป็นธรรม

- เป็นผู้ได้รับผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนจากการดำเนินธุรกิจ
- สามารถเรียกร้องให้ภาครัฐและภาคธุรกิจแก้ไข เยียวยา
- เฝ้าระวังให้ภาครัฐและภาคธุรกิจดำเนินการตามหลักการ UNGP ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย

แนวทางการเฝ้าระวังโดยใช้กระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD)

หลักการ UNGP กำหนดให้ภาคธุรกิจควรจัดทำกระบวนการ HRDD ที่ระบุความเสี่ยงและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมไปถึงผู้จัดส่งวัตถุดิบ (supplier) และเครือข่ายคู่ค้าทางธุรกิจ ต่อไปนี้คือแนวทางการเฝ้าระวังที่ภาคประชาสังคมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเฝ้าระวังได้

ลำดับ	ประเด็นในการตรวจสอบ	ทำได้	ทำไม่ได้
1 ตรวจสอบ “นโยบายด้านสิทธิมนุษยชน” ของธุรกิจ			
1.1	มีการประกาศนโยบายเคารพสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล		
1.2	ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรรับรองนโยบาย		
1.3	เผยแพร่นโยบายหรือแนวปฏิบัติให้สาธารณชนรับทราบ เช่น ผ่านเว็บไซต์		
1.4	ระบุชื่อบุคคลหรือฝ่ายที่รับผิดชอบต่อนโยบาย		
1.5	บริษัทแม่ บริษัทในเครือ หุ่นส่วน รับรองนโยบาย		
2 ตรวจสอบ “แนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชน” ของธุรกิจ			
2.1	ระบุงานสิทธิมนุษยชนในโครงสร้างการดำเนินงาน		
2.2	มีการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD)		
2.3	มีการบูรณาการเข้ากับการปฏิบัติ เช่น ระบุในสัญญาจ้าง ผู้รับเหมาให้เคารพสิทธิมนุษยชน และกำหนดผู้รับผิดชอบ		
2.4	มีช่องทางในการร้องเรียนเมื่อมีผู้ได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและมีกลไกการเยียวยาแก้ไข		
2.5	มีการประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง		

ลำดับ	ประเด็นในการตรวจสอบ	ทำได้	ทำไม่ได้
3 ตรวจสอบ “กระบวนการมีส่วนร่วม” ของธุรกิจ			
3.1	สาธารณชนสามารถเข้าถึงนโยบายขององค์กรที่ประกาศว่าจะเคารพสิทธิมนุษยชน		
3.2	ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นในกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD)		
3.3	มีการรับฟังความเห็นประกอบการประเมินการปฏิบัติตาม HRDD โดยต้องมีการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน และให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง		
4 ตรวจสอบ “กลไกการร้องเรียนและเยียวยา” ของธุรกิจ			
4.1	มีการจัดเตรียมระบบและกลไกรองรับที่ชัดเจน		
4.2	ระบุชื่อบุคคลหรือฝ่ายในบริษัทที่รับผิดชอบเรื่องการร้องเรียนและเยียวยา		
4.3	ประชาสัมพันธ์กลไกร้องเรียนและเยียวยาให้เป็นที่รับรู้ต่อสาธารณะ		
4.4	กลไกร้องเรียนและเยียวยามีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ		
5 ตรวจสอบ “การปฏิบัติของบริษัทในกรณีมีความขัดแย้ง”			
5.1	มีการกระทำที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล		
5.2	ให้ยึดถือหลักสิทธิมนุษยชนสากล กรณีมีช่องว่างหรือมีความขัดแย้งในการตีความกฎหมายของไทย		
5.3	มีการปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนและ/หรือกลไกอิสระต่าง ๆ เพื่อหาทางออก		
5.4	มีความเปิดเผย โปร่งใส และมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการ		